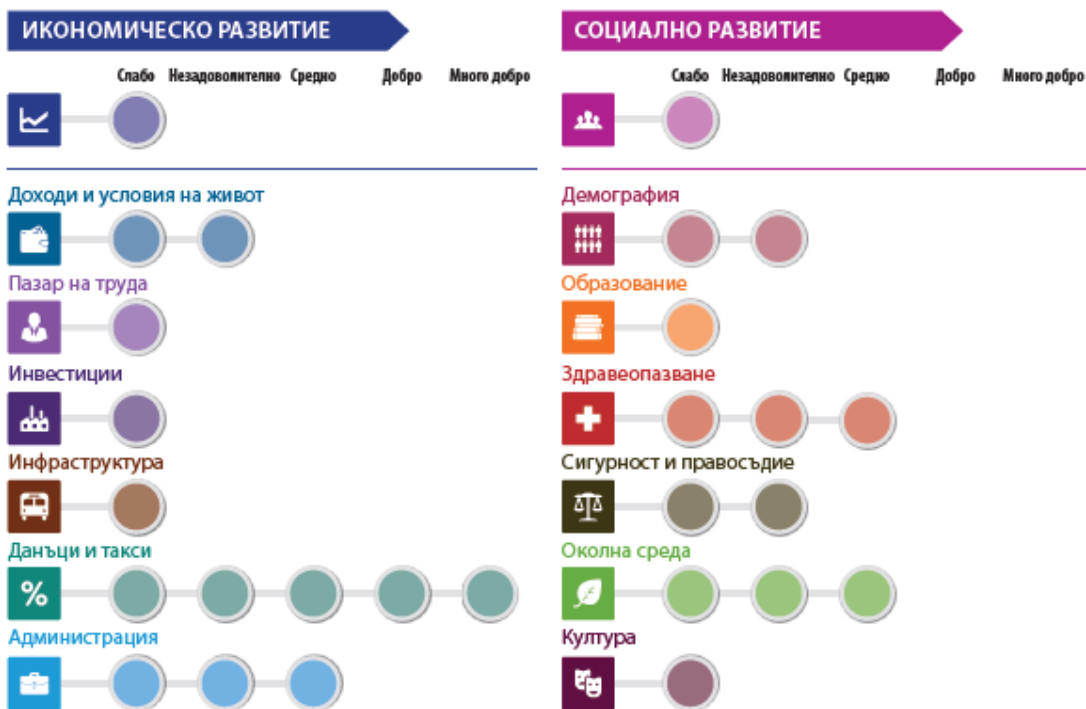


ОБЛАСТ МОНТАНА

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Монтана нараства и през 2016 г. и темпът на растеж е еднакъв с този в страната, оставяйки областта значително под средните нива за страната. Доходите и заплатите в областта също се увеличават със средното темпо на растеж в страната, но и те остават под средните. Бързото нарастване на активността в областта води едновременно до повишаване на заетостта и на безработицата. Бизнес и инвестиционната активност в областта продължават да са ниски. Делът на автомагистралите и първокласните пътища изключително нисък, което може да е обяснение за лошото състояние на пътищата в областта. Усредненото ниво на местните данъци и такси в общините в област Монтана е значително по-ниско от средното в страната. Оценката на прозрачността на органите на местното самоуправление в областта се повишава и остава сравнително висока. Покритието на кадастралната карта в областта изостава.



Монтана остава сред областите с най-влошена демографска картина. Причина за това е както ниската раждаемост, така и изселването от областта. Представянето на зрелостниците от областта на матурата по български език и литература през 2018 г. е сравнително ниско. Сравнително добрата осигуреност с лекари и големият брой на болничните легла са обвързани със сравнително висок брой на преминалите болни за лечение. Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в Монтана се повишава и изпреварва средните стойности за страната. Слабо урбанизираната територия на областта обяснява все още ниската свързаност на населението с канализация. Монтана е сред областите с най-малък обем емисии на въглероден диоксид в атмосферата. Културният живот в областта е много слабо интензивен.



ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ



Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Монтана нараства и през 2016 г. и темпът на растеж е еднакъв с този в страната, оставяйки областта значително под средните нива за страната – 7 801 лв. в област Монтана при 13 206 лв. на човек в страната. Доходите и заплатите в областта също се увеличават със средното темпо на растеж в страната, но и те остават под средните. През 2016 г. средната годишна работна заплата в областта достига 8 624 лв. (при 11 379 лв. в страната), а доходът на лице от домакинството през 2017 г. – 4 507 лв. (при 5 586 лв. в страната). През 2017 г. се наблюдава и нарастване на бедността в областта, но делът на населението, живеещо с материални лишения остава сравнително нисък, делът на населението, живеещо под линията на бедността е сред най-високите в страната.



Монтана е сред областите с най-висок ръст на икономическата активност в страната през 2017 г., въпреки че нивото ѝ още е далеч по-ниско от средното, достигайки 63% при 71% в страната. Бързото нарастване на активността в областта води едновременно до повишаване на заетостта (с 4 п.п.) и на безработицата (също с 4 п.п.). Коефициентът на заетост достига 57% (при 67% в страната), а на безработица – 10% (при 6% в страната). По-нататъшното развитие на пазара на труда е ограничено от влошената образователна структура на работната сила. Сред 25-64-годишните висшистите са 14% (при 28% в страната), а тези с основно и по-ниско образование – 21% (при 17% в страната).



Бизнес и инвестиционната активност в областта продължават да са ниски. Монтана е сред областите с най-малък относителен брой на нефинансовите предприятия – 34 на хиляда души при 57 на хиляда души в страната през 2016 година. Изключително нисък е и обемът на разходите на придобиване на дълготрайни материални активи – 1 170 лв. на човек от населението при 2 488 лв. на човек в страната. Спрямо 2015 г. се наблюдава повсеместно намаление в страната, но в област Монтана то е двойно по-голямо. Чуждите инвестиции в областта остават изключително ниски – 275 евро на човек от населението при 3 310 на човек в страната към края на 2016 година. Усвояването на европейски средства в Монтана се повишава и достига средното ниво в страната. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта е 1 548 лв. на човек при 1 543 лв. на човек в страната. В рамките на областта най-много усвоява община Монтана.



Гъстотата на пътната и железопътната мрежи в областта е съизмерима със средната в страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища обаче е значително по-нисък – 10% от пътната мрежа при 19% в страната. Това обяснява и лошото състояние на пътищата в областта. През 2017 г. делът на пътната настилка в добро състояние е 28% (при 40% в страната). През 2017 г. достъпът и използването на интернет в област Монтана остават значително по-ниски от средните нива за страната и дори намаляват в сравнение с 2016 година.



Усредненото ниво на местните данъци и такси в общините в област Монтана е значително по-ниско от средното в страната и през 2018 г., което като цяло е типично за по-ниско икономически развитите области. Монтана е сред областите с най-ниски данъчни ставки върху търговията на дребно, върху превозните средства и върху недвижимите имоти на юридическите лица.



Самооценките на администрацията за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ са близки, макар и малко по-ниски от средните за страната нива през 2018 година. Същевременно оценката на прозрачността на органите на местното самоуправление в областта се повишава и остава по-висока от тази в страната. Покритието на кадастралната карта в областта изостава и през 2017 г. и е над двойно по-ниско от това в страната – 15% при 37% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ



Монтана остава сред областите с най-влошена демографска картина и през 2017 година. Причина за това е както ниската раждаемост, така и изселването от областта. Коефициентът на естествен прираст намалява до -13,5‰ (при -6,5‰ в страната), а на механичен прираст – до -5,0‰ (при -0,8‰ в страната). Тези показатели предопределят и високите коефициенти на възрастова зависимост. Отношението на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. достига 193% при 148% в страната. Делът на градското население в областта се повишава и през 2017 г., но остава значително под средния за страната – 64% при 74% в страната, а гъстотата на населението в урбанизираните територии чувствително по-ниска от тази в страната (940 души на кв. км при 1 537 души на кв. км в страната).



Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта остава по-нисък от средния за страната и през 2017 година. Същевременно се наблюдава малко намаление на дяловете на второгодниците и на отпадналите от основното и средното образование, но и двата показателя остават по-неблагоприятни от средните. Представянето на зрелостниците от областта на матурата по български език и литература през 2018 г. е сравнително ниско. Средният успех на учениците от областта е 3,82 (при 4,24 в страната), въпреки че делът на слабите оценки е съизмерим с този в страната – 6%. Училищата в областта успяват да привлекат нови учители през 2017 година. Монтана е сред малкото области в страната, в които няма университети или филиали на такива.



Относителният брой на лекарите от водещи специалности в областта е сравнително нисък, въпреки че относителният брой на общопрактикуващите лекари е повишава и е значително по-висок от средния за страната и през 2017 година. Същевременно легловата база в многопрофилните болници областта е четвъртата най-голяма в страната (след тези в областите Плевен, Пловдив и Пазарджик) – 6,5 легла на хиляда души от населението при 4,9 на хиляда души в страната. Сравнително добрата осигуреност с лекари и големият брой на болничните легла са обвързани със сравнително висок (и увеличаващ се) брой на преминалите болни за лечение – 289 на хиляда души от населението при 242 на хиляда души в страната.



Натовареността на наказателните съдиите в окръжния съд в областта продължава да е по-ниска от средната за страната, което обаче не се отразява на бързината на правораздаването и през 2017 година. Един съдия в област Монтана разглежда средно по 7 наказателни дела месечно (при 10 дела месечно на съдия в страната), а делът на делата, приключили в 3-месечен срок е 90% (при 91% в страната). В същото време относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в Монтана се повишава и изпреварва средните стойности за страната, достигайки 15 престъпления на хиляда души (при 13 на хиляда души в страната). С увеличаването на регистрираните престъпления разкриваемостта им намалява и започва да изостава от средната – 44% при 45% в страната.



Слабо урбанизираната територия на областта обяснява все още ниската свързаност на населението с канализация. През 2016 г. делът на населението в селища с обществена канализация е 59% при 76% в страната. Делът на населението с канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води също остава изключително нисък – 35% при 63% в страната. Монтана е сред областите с най-малък обем емисии на въглероден диоксид в атмосферата като вредните емисии спрямо територията са десетки пъти по-ниски от средните относителни стойности. Значително по-нисък е и относителният обем на образуваните битови отпадъци в областта.



Културният живот в областта е много слабо интензивен. През 2017 г. Монтана е сред малкото области, в които няма регистрирани посещения на кина и библиотеки. Посещенията в театрите са 134 на хиляда души (при 314 на хиляда души в страната), а относителният брой на посещенията на местните музеи е 4 пъти по-нисък от средния за страната и намалява трета година поред.

Ключови показатели за област Монтана

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6 813	6 642	7 270	7 801	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 276	4 117	3 021	4 191	4 507
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 995	7 449	7 971	8 624	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	41,6	31,5	32,8	39,7	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	63,8	67,1	58,5	56,6	63,4
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	53,0	55,9	53,7	53,3	57,3
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	16,7	16,3	8,2	5,8	9,7
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	18,4	17,1	17,3	16,4	14,4
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	31	32	33	34	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1 077	999	1 772	1 170	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	267	244	201	275	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	36,4	47,9	36,8	58,7	51,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	29,1	31,4	31,4	28,2	28,4
Покритие на кадастъра (%)	12,3	12,3	12,3	12,7	15,2

Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-11,7	-12,8	-13,2	-13,2	-13,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-2,7	-3,2	-2,4	-5,4	-5,0
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,17	4,19	4,04	3,88	4,04
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	6,4	6,9	10,7	12,4	6,7
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	81,7	80,5	80,6	77,5	84,7
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,1	87,4	89,0	88,6	87,3
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	260,4	261,5	267,7	276,6	289,4
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,3	11,9	13,4	12,0	15,0
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	38,7	43,2	41,5	51,2	44,1
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,3	11,3	14,5	10,0	8,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	34,2	34,3	35,1	34,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	6,5	7,9	5,0	5,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	0
Посещения в театрите на 1000 души от населението	67	81	118	301	134